

Asia: VN/10057/2023

Jätelakiopas: yhdyskuntajätehuoltoa ohjaavat säännökset

Luku 2: Mitä on yhdyskuntajäte?

Voitte kirjoittaa kommenttinne ko. osa-alueesta alla olevaan tekstikenttään

-

Luku 3: Vastuu yhdyskuntajätehuollon järjestämisestä

Kunnan perusvastuu

Kappaleen alussa kirjoitetaan että kunta ”vastaa asumisessa sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen jätehuollon järjestämisestä”. Tämä on kuitenkin ristiriidassa kohdan 3.2.1. määritelmän kanssa: ”Jätelain 32 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan kunnan on järjestettävä vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvän jätteen jätehuolto. Asumista ei ole erikseen määritelty jätelaissa. Asumisessa syntyvää jätettä on kaikki vakinaisessa asunnossa, vapaa-ajan asunnossa, asuntolassa ja muussa asumisessa syntyvä jäte sen lajista, laadusta ja määrästä riippumatta.”

KIVOn näkemyksen mukaan jälkimmäinen määritelmä vastaa tarkimmin vallitsevaa oikeustilaa, ja sitä tulisi käyttää oppaassa johdonmukaisesti. Mikäli oppaassa käytetään eri kohdissa määritelmiä, tulee se aiheuttamaan sekaannusta oppaan lukijoissa.

Samoin linjataan seuraavassa kappaleessa mainitussa Vaasan HAO:n päätöksessä 168/2022, diaarinro 20348/2020 – päätöksen mukaan kunnan vastuulla on asumisen jätehuolto, ja rajanvedossa olennaista on asukkaan tosiasiallinen toiminta (asumiselle ominaiset toiminnot), eikä syntyvän jätteen laatuun kiinnitetä huomiota. Oppaan tarkoituksena on selkeyttää tulkintoja, jonka vuoksi johdonmukaisuus on olennaisen tärkeää. Ko. päätöksen sisällyttäminen oppaaseen on hyvä asia, johtuen sen oikeustilaa selventävästä vaikutuksesta.

Kappaleessa ”3.2.2 Kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvä yhdyskuntajäte” olisi hyvä viitata Kuntaliiton muistioon ”Yleiskirjeen 3/2019 liite” (https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Liitemuistio_Yleiskirje_3_2019_j%C3%A4te_laki_vaihe_1.pdf), sillä siinä on kattavasti käyty soveltuvilta osin läpi rajanvetoa siitä, ovatko jotkin toiminnot kunnan hallinto- ja palvelutoimintaa vaiko eivät.

KIVO katsoo, että kappaleessa ”3.2.3 Jätehuollon järjestämisvastuu hyvinvointialueen hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvästä jätteestä” tulisi selvytyden vuoksi mainita, että lakimuutos ei vaikuta asumisen käsitteen tulkintaan, ja sitä kautta palveluasumisen jätehuoltovastuisiin. Asiasta on ollut kentällä huomattavasti epäselvyyttä, ja asiasta on tullut useita kyselyitä ympäri maata.

Kunnan toissijainen jätehuoltopalvelu

Kunnan toissijaista jätehuoltopalvelua koskevassa kappaleessa KIVO katsoo, että oppaassa olisi parasta pitäytyä jätelain esitöissä esitetyissä perusteluissa, etenkin koska ko. asian osalta esityöt ovat perusteelliset, ja koska esitöillä on oikeuslähdeopillista merkitystä, kun taas jätelakioppaalla ei sitä ole.

Tuottajavastuun rooli yhdyskuntajätehuollossa

-

Kiinteistön haltijan tai muun jätteen haltijan vastuut

Oppaassa todetaan, että ” Kunnan järjestämässä kuljetuksessa kiinteistön haltijan on järjestettävä vastaanottopaikka kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen kuuluvan jätteen keräystä varten. Mikäli kunnallinen jätelaitos ei toimita tarvittavia jäteastioita, kiinteistön haltijan on hankittava tarvittavat jäteastiat.” Selkeyden vuoksi oppaassa olisi myös hyvä todeta, että sama velvollisuus pätee myös kiinteistön haltijan järjestämässä kuljetuksessa (esim. jätelain 40§ sekä valtioneuvoston asetus jätteistä 10 § vaatimukset).

Luku 4: Viranomaiset ja kunnan jätelaitos

Voitte kirjoittaa kommenttinne ko. osa-alueesta alla olevaan tekstikenttään

Lukuun 4.2 koskien kunnan jätehuoltoviranomaisen ja jätelautakunnan tehtäviä olisi KIVOn näkemyksen mukaan hyvä lisätä maininta siitä, että lautakunnan päätöksentekoon soveltuu luottamustoimea koskevat säännökset muun muuassa virkavastuun osalta.

Luku 5: Yhdyskuntajätteen erilliskeräys

Voitte kirjoittaa kommenttinne ko. osa-alueesta alla olevaan tekstikenttään

Jätelakioppaan luonnoksessa ei huomioida tarvetta poiketa kiinteistöittäisistä erilliskeräysvelvoitteista yksittäistapauksissa. KIVO katsoo, että asiasta olisi välttämätöntä mainita ja ohjeistaa oppaassa.

Jäteasetuksen (978/2021) perustelumuistiossa todetaan 17 §:n (Asumisessa syntyvän biojätteen kiinteistöittäinen erilliskeräys) perusteluissa seuraavaa: ”Jätehuoltomääräyksissä voitaisiin myös määrätä 20 mahdollisuudesta poiketa pykälässä säädetystä erilliskeräysvelvollisuudesta yksittäisten kiinteistöjen kohdalla silloin, jos vaadittavien jäteastioiden sijoittaminen kiinteistölle ei olisi mahdollista esimerkiksi paloturvallisuus- ja kaavamääräykset huomioiden. Asetusta lievempien vaatimusten tulisi perustua jätelain 15 §:n 2 momenttiin ja niiden ajantasaisuutta olisi arvioitava viiden vuoden välein.” Lisäksi pakkausjätteiden erilliskeräystä koskevan 18 §:n perusteluissa todetaan, että myös pakkausjätteen osalta kunta voisi jätehuoltomääräyksissään poiketa ehdotetuista kiinteistökohtaisen erilliskeräyksen vähimmäisvaatimuksista jätelain 91 §:n 3 momentin nojalla ja siinä säädetyn edellytyksin.

Jätelakioppaaseen tulisi sisällyttää kirjaukset siitä, että jätehuoltoviranomainen voi myöntää poikkeamisen jätehuoltomääräysten ja jäteasetuksen mukaisista kierrätettävien jätteiden erilliskeräysvelvoitteista laajemman alueellisesti rajatun poikkeuksen lisäksi myös yksittäistapauksissa, ottaen huomioon kunnan jätehuoltomääräykset ja sen, mitä poikkeamisen edellytyksistä säädetään jätelain 15.2 §:ssä. Käytännössä ilmenee jatkuvasti yksittäistilanteita, joissa väliaikainen tai pidempiaikaisempi poikkeaminen on tarpeellista, esimerkiksi tilanteessa, jossa kiinteistöllä ei voida sillä hetkellä järjestää kiinteistöittäistä keräystä työturvallisuuslainsäädännön vaatimusten mukaisesti.

Tekstiilijätteen keräystä koskevassa kohdassa tulisi KIVOn näkemyksen mukaan jollain tavalla mainita yleisesti käytössä olevat lajitteluohjeet, joiden mukaan likainen tai muulla tavalla pilaantunut tekstiili on sekajätettä ja on lajiteltava sekajätteen joukkoon, koska se muuten pilaisi uudelleenkäytettäväksi tai kierrätettäväksi kelpaavan poistotekstiilierän. Tästä on asukkaiden keskuudessa paljon ristiriitaista tietoa. Teksti ei nykyisessä muodossaan selvennä tätä riittävästi.

Luvun 5.2.2 viimeinen kappale tulisi KIVOn näkemyksen mukaan poistaa. Kappaleessa otetaan kantaa asiaan, joka ei pian realisoituvien kuntapuolen erilliskeräyksen vuoksi ole enää kovin kauaa relevantti, jonka vuoksi kirjaus ei kestäisi aikaa. Lisäksi, jos kivijalkakiinteistö järjestää jätehuoltonsa yhdessä kunnan vastuulle kuuluvan toiminnan kanssa, kuuluu sen jätehuolto silloin kuntavastuulle ja toiminnassa noudatetaan mm. jätehuoltomääräyksiä.

Luku 6: Kunnan vastuulle kuuluvan jätteen kuljetuksen järjestäminen

Voitte kirjoittaa kommenttinne ko. osa-alueesta alla olevaan tekstikenttään

Maininta siitä, että puitejärjestely jätteenkuljetushankinnoissa ei ole lainsäädännön tarkoituksen mukainen, on tervetullut (sivu 46). Asiasta on ollut aika ajoin epäselvyyttä.

KIVO katsoo, että seuraava kappale oppaan sivulta 49 olisi syytä poistaa: ”Jos kunta arvioi, että jätelain 37 §:n edellytykset täyttyvät ja se tekee päätöksen siirtä kunnan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kiinteistön haltijan järjestämään jätteenkuljetukseen...” Ottaen kokonaisuutena huomioon lainsäädännön ja oikeuskäytännön, ei ko. mahdollisuus näytä olevan mahdollista toteuttaa tavalla, jolla lain vaatimukset aidosti täyttyisivät. Lisäksi on syytä pitää erityisesti mielessä miten kuljetusjärjestelmäpäätökset ovat kuormittaneet muutoksenhakutuomioistuimia sekä kunnallisia viranomaisia. Mikäli kunnassa on jo kunnan järjestämä jätteenkuljetus, on jätelain 37 § edellytysten täyttymisen arviointi mahdotonta, ja koska kunnan järjestämä jätteenkuljetus on jätelain mukainen pääsääntö, ei siirtyminen näytä olevan mahdollista näissä tilanteissa.

Kohdassa 6.5 koskien kuljetusjärjestelmän toimivuuden seurantaan olisi KIVOn näkemyksen mukaan hyvä ohjeistaa yksityiskohtaisemmin siitä, miten seuranta tulisi toteuttaa.

Luku 7: Poikkeukset velvollisuudesta liittyä kunnan järjestämään jätehuoltoon tai kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen

Voitte kirjoittaa kommenttinne ko. osa-alueesta alla olevaan tekstikenttään

-

Luku 8: Jätehuoltopalvelujen laatuvaatimukset ja palvelujen hankinta

Voitte kirjoittaa kommenttinne ko. osa-alueesta alla olevaan tekstikenttään

Kohdan 8.1.1. Kunnan jätehuoltopalvelu alakohta 2 osalta KIVO haluaa nostaa esiin, että ei ole tarkoituksenmukaista todeta oppaan tavoin: ”Esimerkiksi yksi vaarallisten jätteiden vastaanottoaikka kuntaa kohti ei monissa tapauksissa riitä turvaamaan säännöksessä tarkoitettua vaivatonta saavutettavuutta.”

Vaarallinen jäte on hyvin erilaisista jätelajeista koostuva ryhmä, eikä sen vuoksi oppaassa voida näin yksioikoisesti linjata saavutettavasta palvelusta ja sen tasosta. Esimerkiksi lääkejätteitä vastaanotetaan kaikissa apteekeissa, tuottajavastuulla kerätään vaarallisia jätteitä (SER, akut jne.) monissa myymälöissä, mutta taas erityisjätteiden, kuten asbestin, vastaanoton edellyttämää infrastruktuuria on puolestaan vain harvassa vastaanottoaikassa.

Luku 9: Jätehuollon rekisterit ja kirjanpito jätteistä

Voitte kirjoittaa kommenttinne ko. osa-alueesta alla olevaan tekstikenttään

Kappaleesta 9.1.1 ”Vastuu rekisterin pitämisestä ja rekisteriin merkittävät tiedot” KIVO toteaa yleisesti, että jätehuoltorekisterin ylläpitoon liittyvistä kysymyksistä YM:n tulisi ainakin alustavasti harkita erillisen oppaan kirjoittamista myöhemmin, sillä asiasta aika ajoin esiintyy monimutkaisiksi

eskaloituvia tulkintaepäselvyyksiä eri tahojen kesken. Lisäksi kappaleessa ei KIVOn näkemyksen mukaan riittävästi huomioida KHO:n vuosikirjapäätöksen 2018:172 linjauksia, etenkin kuntalain 7–9 §:n osalta (jätelain 43 § lisäksi), pitäen silmällä oppaan lausetta ”Jäteyhtiölle ei kuitenkaan voi siirtää esimerkiksi rekisteriin merkittävien tietojen vastaanottamista, keräämistä tai tallentamista rekisteriin, koska nämä tehtävät ovat kiinteä osa rekisterinpitotehtävää.”

Luku 10: Jättemaksut ja kuluttajansuoja

Voitte kirjoittaa kommenttinne ko. osa-alueesta alla olevaan tekstikenttään

-

Luku 11: Kunnan jätehuoltomääräykset ja neuvonta

Voitte kirjoittaa kommenttinne ko. osa-alueesta alla olevaan tekstikenttään

-

Muuta lausuttavaa

Voitte kirjoittaa mahdolliset muut kommenttinne olevaan tekstikenttään

Monet toimijat arvostaisivat, mikäli jätelain muutokset esitettäisiin oppaassa taulukkomuodossa samaan tapaan kuin Ympäristöministeriön raportteja 20/2016, ”Vaikutusten arviointi kunnan vastuun rajauksesta yhdyskuntajätehuollossa” (s. 23), joka sisältää kuvatunlaisen taulukon vuoteen 2015 asti.

Yleisesti ottaen oppaan päivitys on tarpeellinen ja kokonaisuutena opas on, muutamia tässä lausunnossa esitettyjä huomioita lukuunottamatta, hyvä ja kattava. Ottaen kuitenkin huomioon jätelainsäädännön nopean muutostahdin (sekä historiallisesti että odotettavasti myös tulevaisuudessa), sen formaatissa saattaisi olla syytä harkita jonkinlaista kevyemmin päivitettävissä olevaa julkaisutapaa.

Penttilä Matias
Suomen Kiertovoima ry